

Bilim... Araştırma... Dergimiz...

Science... Research... Our Journal...

Dilek Güldal¹

Bilimsel bir derginin misyonu ne olmalıdır? Bu sorunun yanıtını ayırıştırın hiç şüphesiz ki “bilim” sözcüğüdür.

Bilim, içinde yaşadığımız çevreyi sosyal, psikolojik, ekonomik, fiziksel vb. tüm yönleri ile anlama gereksiniminden doğmuştur. Gözlemlere ve deneylere dayanılarak elde edilen veriler tek başlarına bilimsel bilgiyi oluşturmazlar. Bu verilerin birbiri ile ilişkilendirilmesi ve yorumlanması gerekir. Bilimin yan tutması burada başlar, veriler neye göre ilişkilendirilecek ya da yorumlanacaktır? Geniş bir çerçeveden bakıldığında farklı bilim alanlarının tanımlanmasında bakış açılarındaki farklılığın rol oynadığı görülecektir. Fizik kaynama olayını basınç, ısı gibi parametreler üzerinden açıklarken, kimya arka arkaya oluşan tepkimeler mantığı ile açıklamaya çalışacaktır. Aslında kaynama bunların tümünü içeren bir olay olmakla birlikte anlaşılabilmesi için belli yönleri soyutlanarak ele alınmıştır. Soyutladığımız yön, veriler içerisinde ayıklama yapmamızı, ilişki ve etkileşimleri belli bir açıdan kavramamızı ve açıklamamızı sağlar. Her bir açıklamayı takip eden yeni sorular ve yanıtları bu bakış açısına özgüdür. Böylece ortaya çıkan bilgi birikimleri disiplinleri oluşturur.

Bir disiplinin var oluşundaki en temel öge yapılandırılmış olduğu bilgi birikimi olmakla birlikte aile hekimliğinin bu konuda önemli eksikleri bulunmaktadır. Bu nedenle aile hekimliğinde araştırma sadece önemli bir gereksinim değil bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile hekimliği araştırma açısından oldukça zengin bir ortama sahiptir. Gereksinim duyduğumuz tek şey gözlem yapmak ve yaptığımız gözlemleri kayıt etmektir. Pek çok kişi yeni buluşlar yapmanın sıradan hekimler için imkansız olduğuna inanmaktadır. Halbuki her bir aile hekimi kendi uygulama ortamında engin ve sınırsız bir kaynağa sahiptir. Bu kaynağın zenginliği aile hekimliğinin

her bir bireyi diğerinden ayrı ve eşsiz olarak algılamasına dayanmaktadır.

Disiplinimizde deneysel çalışmalara da yer olsa da temel olan gözlemsel çalışmalardır. Çünkü gerçek toplumlar üzerinde deney yapmak zordur. Kaldı ki deneyler bireysel farklılıkların en aza indirildiği gruplar ile yapılır, biz ise kendi uygulamalarımızda her biri farklı ve kendine özgü olan bireylerle uğraşırız.

Gözlemsel çalışmalar içerisinde sonuçlarına kısa zamanda gereksinim duyduğumuz çalışmalar prevalans çalışmalarıdır. Bu çalışmalar genel toplumu ya da kayıtlı hastalardan oluşan topluluğu yansıtan çalışmalar olabilir. Belli hastalıkların sıklığı kadar, bu hastalıkların sıklıkla hangi yakınma ve belirtiler ile başvurduğunun bilinmesi de önemlidir. Bu alanda elde edilecek bilgiler uyguladığımız özgün klinik yöntemin geçerliliğini sağlayacak, gereksiz tanı testleri kullanımını ve gereksiz tedavileri engelleyecektir.

Etiyoloji ve risk faktörlerinin belirlenmesine yönelik olgu kontrol çalışmaları önleyici hekimlikte önemli bir yere sahiptir. Kendi toplumumuzun risk haritasının belirlenmesinde aile hekimlerinden daha uygun konumda bir hekim kesimi bulunmamaktadır.

Prospektif gözlem çalışmaları için belli bir nüfusu sürekli izlemek üzere eğitilmiş aile hekimleri önemli bir avantaja sahiptirler. Bu tür çalışmaların zorluklarına karşılık özellikle kendi nüfusunu izleyen hekimler için ideal bir araştırma yöntemi olduğu söylenebilir. Kaldı ki birden fazla hekimin sonuçlarını bir araya getirmesi ile gösterilmek istenen etkinin gücü de artacaktır.

Tanı testlerinin birinci basamağa özgü sensitivite ve spesifitelerini ayırıştırın ya da bu ortama özgü yüksek sensitivite ve spesifiteye sahip tanı testlerinin geliştirilmesi-

¹ Türkiye Aile Hekimliği Dergisi Editörü; Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Prof. Dr., İzmir

ne yönelik metodolojik çalışmalar diğer tüm araştırma türlerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir katalizör olacaktır. Ölçek geliştirmek üzere yapılan çalışmalar da benzer bir etkiye sahiptir.

Aile hekimlerinin en az sayısal verilere dayanan araştırmalar kadar yarar sağlayacakları bir başka araştırma türü de niteliksel araştırmalardır. Hastalarını “yüzde” ya da “hastalık” kategorilerinde görmeme eğiliminde olan aile hekimlerinin hastalarını anlamalarını sağlayacak araştırma yöntemi, niteliksel araştırmalardır. Niteliksel araştırmalar olayları bağlamı içerisinde incelemeyi amaçlarlar. Soyutlama yapmadıkları için sonuçları gerçeği yansıtmakta daha başarılıdır. Bu nedenle hastalıktan çok hastanın ön planda tutulduğu ve bir bütün olarak değerlendirilmeye çalışıldığı durumlar için çok uygundur.

Araştırma alanında deneyim ve birikimimiz arttıkça alanımızda yapılmış çalışmalardan üretilen sistematik derlemeler ve meta analizler uygulamayı etkileyecek kanıtlar üretilmesini sağlayarak önemli bir aşamaya öncülük edeceklerdir. Ancak bu tür çalışmalar önemli bir işbirliği ve ustalığı gerektirmektedirler.

Hangi tür olursa olsun araştırma yapmak çeşitli zorlukları içerir. Ancak bir araştırmacının başına gelecek en kötü iki şeyden birisi araştırmanın sonunda verilerini nasıl yorumlayacağını bilememesidir. Diğer ise araştırma sonuçlarının, yer aldığı derginin sayfaları arasında entelektüel bir çaba olarak kalmasıdır. Her iki durumdan da kaçınmanın tek yolu, kişiyi araştırmaya iten gücün “araştırma yapmak” zorunluluğu değil, gözlemlerinden doğan anlama ve açıklama isteği olmasıdır. Günümüzde insan

ömrünün yetmeyeceği hız ve miktarda üretilen araştırmaların çok azının uygulamayı değiştirdiği bilinen acı bir gerçektir. Bu nedenle araştırmalar dikkatle yapılan gözlemlerin özgün sorulara dönüştürülmesi ile başlamalıdır. Araştırma sorusuna uygun bir yöntem ile titizlikle yürütülmesi, sonuçlarının özenle analiz edilerek olabildiğince geniş bir kesime duyurulması ile sonlandırılmalıdır. Bir araştırma ne kadar çok yeni sorulara yol açıyorsa bilgimize kattığı şeyler de o kadar fazla demektir.

Dergimizin misyonu aile hekimliğinin kendi uygulamasını yönetecek bilgi birikiminin oluşturulmasına zemin sağlamaktır. Bu misyonun yerine getirilmesinin ilk koşulu her bir aile hekiminin kendi uygulamasına bir araştırmacı gözü ile bakmasıdır. Bu nedenle aile hekimliğine özgü sorulara yanıt arayan ve aile hekimliği ortamında gerçekleştirilen araştırmalara giderek daha fazla yer vermekteyiz. Dahası dergimizde sadece geçerli ve güvenilir araştırmaların seçilerek yayınlanması değil araştırmaların başlangıcından makale haline gelmesine kadar ki tüm süreçte bir okul olmasını hedeflemekteyiz. Özellikle hakemlik sürecinde geribildirimler yolu ile, sadece araştırmacılar için değil hakemler için de bir eğitim ortamı yaratmaya çalışmaktayız. Değerlendirme için gönderilen makalelerde amacımız editörden yazara kadar her ilgilinin bu süreçten birşeyler öğrenmesini sağlamaktır.

En büyük sevincimiz araştırmacıların bu süreçte gösterdikleri uyum ve destek olmaktadır.

Dostluk ve Sevgiyle